ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

Қарши шахри

2024 йил 5 апрель

Чироқчи туманлараро иқтисодий судининг судьяси У.Латиповнинг раислигида, судья ёрдамчиси Ш.Қобиловнинг котиблигида, кенгаш вакили Л.Мийлиев (ишончнома асосида), даъвогар раҳбари С.Қораев (шахсий маълумотнома асосида)лар иштирокида, Ғузор туман Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашининг, даъвогар "Тожи Қарши бобо ўғли" фермер хўжалиги манфаатида жавобгар "Китоб ип йигирув" АЖга нисбатан берган даъво аризаси бўйича ишни суд биносида, очиқ суд мажлисида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

аниқлади:

Ғузор туман Фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши даъвогар "Тожи Қарши бобо ўғли" фермер ҳўжалиги (бундан буён матнда – даъвогар деб юритилади) манфаатида судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгар "Китоб ип йигирув" АЖ (бундан буён матнда – жавобгар деб юритилади)дан 2021 йилда топширилган пахта хом-ашёсига 1,15 фоиз ҳисобланган 43.692.294 сўм коэффициент ҳақдорлигини ундиришни сўраган.

Суд мажлиси муҳокамасида иштирок этган кенгаш ва даъвогар вакиллари даъво аризада келтирилган важларни қўллаб-қувватлаб, даъвони тўлиқ қаноатлантиришни сўради.

Жавобгар ишни кўриш вақти ва жойи тўғрисида тегишли равишда хабардор қилинган бўлса-да, суд мажлисига келмади.

Ўзбекистон Республикаси иқтисодий процессуал кодекси (бундан буён матнда – ИПК деб юритилади)нинг 170-моддасига асосан суд ишни унинг иштирокисиз кўриб чиқишни лозим топди.

Суд, ишда иштирок этган шахсларнинг тушунтиришларини тинглаб, даъво аризасида келтирилган ҳолатларни иш ҳужжатлари билан бирга муҳокама қилиб, қуйидаги асосларга кўра даъво талабини қаноатлантиришни лозим топади.

Иш хужжатларидан ва суд мажлиси муҳокамасида аниқланишича, даъвогар "Тожи Қарши бобо ўғли" фермер хўжалиги билан жавобгар "Китоб ип йигирув" АЖ ўртасида 2021 йил 5 апрель куни пахта хом-ашёси ва уруғлик пахта харид қилиш бўйича 212-сонли контрактация шартномаси имзоланган.

Мазкур шартноманинг 1.1-бандига кўра "Хўжалик" 2021 йил бизнес режасига асосан 18 гектар ер майдонидан 42,8 тонна пахта хом-ашёсини "Харидор" га етказиб бериш, "Харидор" эса ушбу маҳсулотни келишилган муддатларда қабул қилиб олиш ва муайян нарх бўйича ҳақини тўлаш мажбуриятини олган.

Ушбу шартнома бўйича мажбуриятларни бажариб, даъвогар жавобгарга ўзаро тасдиқланган электрон ҳисоб-фактура билан "Бухоро-6" навли пахта хом-ашёсини етказиб берган.

Жавобгар мазкур шартнома мажбуриятлари бўйича қабул қилиб олинган пахта хом-ашёси учун дастлабки қийматда 291.281.959 сўмлик тўловни амалга оширилган.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 4 мартдаги №121-сонли қарорининг 1-бандининг 9-хатбошисида 2021 йилда кутилаётган минимал нархларга нисбатан 8-иловага мувофиқ "Бухоро-6" навли пахта хом ашёсига 1,15 фоиз рағбатлантирувчи коэффициент жорий этилган.

Ушбу қарорга асосан даъвогар жами топширилган "Бухоро-6" навли пахта хом-ашёсининг минимал нархларига 1,15 рағбатлантирувчи коэффициент қўллаган ҳолда топширилган маҳсулот қийматини белгилаб, "Тайёрловчи" томонидан "Хўжалик"га етказиб берилган маҳсулот қийматини 100 фоиз ҳисобдан терим учун юборилган пуллар ва бошқа ҳаражатларни ҳамда тўланган 291.281.959 сўм пул маблағларини ҳисобга олган ҳолда 43.692.294 сўм коэффициент маблағи ҳисобланган.

Даъвогар томонидан ушбу коэффициент тўлаш ҳақида талабномаси жавобгар томонидан оқибатсиз қолдирилган.

Шартноманинг 4.5-бандида "Тайёрловчи" томонидан "Хўжалик" га етказиб берилган маҳсулот қийматини 100 фоиз ҳисобдан терим учун юборилган пуллар ва бошқа ҳаражатлар чегирилганидан қолган қисми ҳосил йилининг 31 декабрга қадар тўлаб берилиш назарда тутилган.

Натижада, Ғузор туман Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши фермер хўжалиги манфаатида судга даъво аризаси билан мурожаат қилган.

Суд даъво талабларини асосли деб хисоблайди.

Чунки, Ўзбекистон Республикаси Конституцияси 55-моддасига асосан, ҳар ким ўз ҳуқуқ ва эркинликларини қонунда тақиқланмаган барча усуллар билан ҳимоя қилишга ҳақли.

Хар кимга ўз ҳуқуқ ва эркинликларини суд орқали ҳимоя қилиш, давлат органларининг ҳамда бошқа ташкилотларнинг, улар мансабдор шахсларининг қонунга хилоф ҳарорлари, ҳаракатлари ва ҳаракатсизлиги устидан судга шикоят ҳилиш ҳуҳуҳи кафолатланади.

Хар кимга бузилган хуқуқ ва эркинликларини тиклаш учун унинг иши қонунда белгиланган муддатларда ваколатли, мустақил ҳамда холис суд томонидан кўриб чиқилиши ҳуқуқи кафолатланиши белгиланган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси (кейинги ўринда – ФК деб юритилади)нинг 8, 234-моддаларига кўра мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади.

ФКнинг 236-моддасида мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонун ҳужжатлари талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофик лозим даражада бажарилиши, 237-моддасида мажбуриятларни бажаришдан бир томонлама бош тортишга қарздор қўйилмаслиги, 333-моддасида айби бўлган эса мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги үчүн, агар қонун хужжатларида ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб бериши белгиланган.

Ушбу Кодекснинг 465-моддасига кўра, контрактация шартномасига мувофик кишлок хўжалиги махсулотини етиштирувчи кишлок хўжалиги махсулотини қайта ишлаш ёки сотиш учун бундай махсулотни харид киладиган шахсга – тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни кабул килиш (кабул килиб туриш), унинг хакини шартлашилган муддатда муайян бахода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Узбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 6 мартдаги "Пахтачилик сохасида бозор тамойилларини кенг жорий этиш чоратўғрисида"ги ПК-4633-сонли тадбирлари қарорининг Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги Иқтисодиёт ва саноат вазирлиги, Ўзбекистон фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши, "Ўзтўқимачиликсаноат" уюшмаси билан биргаликда жахон бозори нархлари тахлилидан келиб чикиб, хар йили 1 декабрга қадар келгуси йил хосили учун кутилаётган минимал нархлар эълон қилинишини хамда бозорлардаги нархлар ўзгаришидан келиб чиқиб, хар чоракда ушбу нархга тузатишлар киритилишини таъминлаши белгиланган.

Мазкур Қарор талабларидан келиб чиқиб, Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлигининг 2021 йил 1 ноябрдаги №04/024-4454-сонли хати Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши ва вилоятлар ҳокимликларига юборилган ва ушбу хатда Ўзбекистонда етиштирилган тўртинчи тип, иккинчи нав, биринчи синф 1 (бир) тонна пахта хом-ашёсининг минимал нархи қўшилган қиймат солиғи билан бирга 6.512 минг сўмни ташкил этиши белгиланиб, 2021 йил ҳосилидан пахта хом-ашёси етказиб бериш бўйича пахта-тўқимачилик кластерлари ва фермер хўжаликлари ўртасида тузилган шартномаларни белгиланган минимал нархларга мувофиқлаштирилиши ҳамда фермер хўжаликлари томонидан топширилган юқори ёки паст навли пахта хом-ашёси учун ҳисоб-китобларда базавий нарх сифатида қўлланилиши тавсия қилинган ва пахта хом-ашёсининг харид нархлари белгиланган.

2021 йилда фермер хўжаликлари томонидан топширилган пахта хомашёси учун Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлигининг 2021 йил 1 ноябрдаги №04/024-4454-сонли хатининг иловасида келтирилган пахта хом-ашёсининг харид нархларига асосан хақ тўланган.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 4 мартдаги №121-сонли қарорининг 1-бандининг 9-хатбошисида 2021 йилда кутилаётган минимал нархларга нисбатан рағбатлантирувчи коэффициент жорий этиладиган ғўзанинг селекцион навлари 8-иловага мувофиқ тасдиқланиши, қарорнинг 8-иловасида эса "Бухоро-8," "Бухоро-6", "С-6524", "Наманган-77", "Бухоро-102" навларига 1,15 фоиз рағбатлантирувчи коэффициент тўлаш назарда тутилган.

Ушбу Қарорининг 5-бандида Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хужалиги вазирлиги Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши ва вилоятлар ҳокимликлари, Ўзбекистон фермер, деҳқон ҳужаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши, «Ўзтуқимачиликсаноати» уюшмаси, «Ўздонмаҳсулот» акциядорлик компанияси, Алкоголь ва тамаки бозорини тартибга солиш ҳамда виночиликни ривожлантириш агентлиги билан биргаликда икки ой муддатда маҳсулот етиштирувчилар билан тайёрлов,

таъминотчи, қайта ишлаш ва экспорт қилувчи ташкилотлар, савдо-харид ташкилотлари ўртасида махсулот етказиб бериш ва харид қилиш бўйича шартномалар тузиш ишларини якунлаши кўрсатилган.

Ўзбекистон Республикаси "Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар тўғрисида"ги қонунининг З-моддасига кўра, норматив-ҳуқуқий ҳужжат қонунчиликка мувофиқ қабул қилинган, умуммажбурий давлат кўрсатмалари сифатида ҳуқуқий нормаларни белгилашга, ўзгартиришга ёки бекор қилишга қаратилган расмий ҳужжатдир.

Қонуннинг 6-моддасига кўра, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори ҳам норматив-ҳуқуқий ҳужжат ҳисобланади.

Қонуннинг 13-моддасига кўра, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси ва қонунлари, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг қарорлари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари ва қарорлари асосида ҳамда уларни ижро этиш учун қарорлар тарзида нормативҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилади.

Суд мазкур ҳолатларни инобатга олиб, кластер томонидан фермер ҳўжалигига 2021 йил топширган пахта хом-ашёси учун маҳсулот ҳийматини 100 фоиз ҳисобдан терим учун юборилган пуллар ва бошҳа ҳаражатларни ҳамда 291.281.959 сўмлик тўловлар амалга оширилган бўлса-да, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2021 йил 4 мартдаги №121-сонли ҳарорининг 8-иловасида кўрсатилган "Бухоро-6" навли пахта хом ашёси ҳийматига 1.15 фоиз коэффицент билан ҳисоблаганда 43.692.294 сўм коэффициент ҳаҳдорлигитўлаб берилмаган.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси (кейинги ўринда – ИПК деб юритилади)нинг 66-моддасига кўра иш бўйича далиллар ушбу Кодексда ва бошқа қонунларда назарда тутилган тартибда олинган фактлар ҳақидаги маълумотлар бўлиб, улар асосида суд ишда иштирок этувчи шахсларнинг талаблари ва эътирозларини асословчи ҳолатлар, шунингдек низони тўғри ҳал ҳилиш учун аҳамиятга эга бўлган бошҳа ҳолатлар мавжудлигини ёки мавжуд эмаслигини аниҳлайди. Бундай маълумотлар ёзма ва ашёвий далиллар, экспертларнинг хулосалари, мутахассисларнинг маслаҳатлари (тушунтиришлари), гувоҳларнинг кўрсатувлари, ишда иштирок этувчи шахсларнинг тушунтиришлари билан аниҳланади.

Ушбу кодекснинг 72-моддасига кўра, қонун ҳужжатларига мувофиқ муайян далиллар билан тасдиқланиши керак бўлган иш ҳолатлари бошқа далиллар билан тасдиқланиши мумкин эмас.

ИПКнинг 118-моддаси 1-қисмига мувофиқ суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилиши лозим.

"Давлат божи тўғрисида"ги Қонунга кўра иқтисодий судларга бериладиган мулкий хусусиятга эга даъво аризаларидан даъво баҳосининг 2 фоизи миқдорида, бироқ базавий ҳисоблаш миқдорининг 1 бараваридан кам бўлмаган миқдорда давлат божи тўланади.

Юқорида баён этилганлардан келиб чиқиб, суд даъво талабини қаноатлантириб, жавобгардан даъвогар фойдасига 43.692.294 сўм рағбатлантирувчи коэффициент суммаси, 34.000 сўм почта харажати ҳамда

республика бюджетига 873.846 сўм давлат божи ундиришни лозим деб хисоблайди.

Юқоридагилардан келиб чиқиб, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 112-113, 118, 176-179, 186, 192-моддаларини қўллаб, суд

қарор қилди:

Даъво тўлиқ қаноатлантирилсин.

Жавобгар "Китоб ип йигирув" АЖдан даъвогар "Тожи Қарши бобо ўғли" фермер хўжалиги фойдасига 43.692.294 сўм рағбатлантирувчи коэффициент суммаси, 34.000 сўм почта харажати;

Республика бюджетига 873.846 сўм давлат божи ундирилсин.

Хал қилув қарори қонуний кучга киргандан сўнг ижро варақаси берилсин.

Мазкур ҳал ҳилув ҳарори устидан бир ойлик муддат ичида апелляция тартибида шикоят ҳилиш мумкин.

Судья У.Латипов

